De politicus als moderne heilige

Klagen over de politiek en politici is van alle tijden. Met deze dooddoener wordt door menigeen de door tal van onderzoeken geregistreerde onvrede over de hedendaagse politiek afgedaan. 'What's new?', klinkt het dan. 'Er wordt altijd en overal geklaagd over de politiek en dat zal altijd wel zo blijven. Niets aan te doen.'

door Rien Fraanje

Deze sceptici van de vermeende vertrouwenscrisis in de politiek hebben een punt, omdat de onderzoeksgegevens over het oordeel van mensen over de politiek niet altijd even eenduidig zijn. Enige voorzichtigheid ten aanzien van kwalificaties als 'kloof', 'diep wantrouwen' en 'vertrouwenscrisis' is daarom gewenst. Zo is in Nederland het vertrouwen in ons democratisch stelsel betrekkelijk hoog. Genoemde sceptici wijzen er daarom graag op dat wij in een zogenoemde *high trust society* leven, een samenleving waar relatief veel mensen vertrouwen hebben in de democratie. Wanneer je mensen echter vraagt naar het oordeel over de regering tonen al meer mensen zich kritisch. Dat is logisch want de opvatting over een kabinet of coalitie hangt natuurlijk sterk af of de partij van jouw voorkeur daar onderdeel van uitmaakt.

Maar mensen zijn het meest afkeurend in hun oordeel als het over politici gaat. Die worden maar weinig vertrouwd. Claartje Brons wilde wel eens weten wat mensen nu zo cynisch maakt over politici. Voor haar proefschrift *Political discontent* waarop ze in oktober aan de Universiteit van Tilburg promoveerde, ging ze het gesprek aan met tal van kritische, soms zelfs woedende burgers. Daaruit bleek dat mensen vooral gefrustreerd zijn over het in hun ogen beperkte morele besef van hun politieke leiders. Zij zien de politieke elite als een besloten groep mensen die eerst en vooral goed voor zichzelf zorgt en niet weet wat er leeft onder mensen in de samenleving. Ze spelen elkaar mooie baantjes toe en met goede financiële wachtgeldregelingen blijven ze ook bij tegenspoed buiten schot.
Voor alle duidelijkheid: Brons ondervroeg niet de *usual suspect* van de boze of gefrustreerde burger, die eigenlijk vindt dat alles wat de politiek doet per definitie fout is. Het waren mensen die goed zijn geïnformeerd, het belang van een democratie erkennen, alleen teleurgesteld zijn over hoe politici invulling geven aan hun rol in die democratie. En heel belangrijk: daar zitten dus ook mensen bij die vroeger CDA stemden. Kortom: dat stevige oordeel moet u zich als CDA-politicus ook aantrekken.

Waarden

Wat nu te doen? In de eerste plaats denk ik dat u zichzelf een hoge morele standaard moet opleggen, ook in uw gedrag als privépersoon. U bent in zekere zin ook in uw vrije tijd CDA-politicus die waarden als soberheid, deemoed, oprechtheid, dienstbaarheid en benaderbaarheid moet uitdragen en naleven.
Daarnaast dienen CDA-politici politiek te bedrijven vanuit waarden. De laatste decennia voerde de instrumentele politiek hoogtij, waarbij economische waarden als effectiviteit en efficiency bepaalden of een partij voor of tegen was. Deze instrumentele politiek heeft mensen gereduceerd tot homo economicus, calculerende wezens die altijd hun eigen belang laten prevaleren. Als de politiek mensen zo beziet, gaan zij zich zo ook gedragen, maar ook het gedrag van andere mensen inclusief politici in die termen zien en verklaren. Een politieke visie die vanuit een visie op het goede leven duidelijk maakt waarom je ergens voor of tegen bent, inspireert veel meer en neemt het gevoel weg dat een partij alleen opkomt voor het deelbelang van deze of gene.

> Ik denk dat u zichzelf een hoge morele standaard moet opleggen

Het promotieonderzoek van Claartje Brons schuurt omdat het het gevoel oproept dat mensen onrealistisch hoge eisen aan politici stellen. In een interview over haar proefschrift stelde Brons dat mensen politici zien als 'moderne heiligen', omdat ze zulke hoge morele eisen stellen. Als je gewone mensen – en dat is wat politici zijn – vraagt om heilig te zijn, organiseer je zo dus je eigen teleurstelling. We moeten met elkaar dus ook het debat aangaan over de vraag: stellen we wel realistische eisen aan onze politici? •

In deze rubriek bespreken medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut bij toerbeurt hoe je vanuit christendemocratisch perspectief kunt kijken naar een voor CDA-politici en bestuurders min of meer actueel thema.